

Skatten på vin

Till skatteutskottet

Socialutskottet har den 27 september 2001 beslutat avge yttrande till skatteutskottet över regeringens proposition 2000/01:144 Skatten på vin jämte motion 2001/02:Sk3 (kd).

Socialutskottet

Propositionen m.m.

I *propositionen* föreslår regeringen att skatten på vin med en alkoholhalt mellan 2,25 och 15 volymprocent sänks med 18,8 % fr.o.m. den 1 december 2001. Förslaget innebär exempelvis att skatten på vin med en alkoholhalt över 8,5 men inte över 15 volymprocent sänks från 27,20 kr per liter till 22,08 kr per liter. Skatten på andra jästa drycker än vin eller öl (t.ex. cider) föreslås sänkas på samma sätt som skatten på vin, eftersom denna grupp av produkter enligt gällande EG-direktiv på alkoholskatteområdet skall beskattas på samma sätt som vin. Samtidigt görs en motsvarande justering av de skattebelopp som tas ut för de aktuella produkterna vid privat införsel från annat EU-land respektive import från tredje land.

Den 1 januari 1997 sänktes den svenska ölskatten på grund av problem med den betydande gränshandeln med danskt starköl, vilken enligt regeringens bedömning gjorde det nödvändigt att vidta motverkande åtgärder. Skattesänkningen medförde att öl kom att beskattas lägre än vin.

EU-kommissionen överlämnade den 28 februari 2000, i enlighet med artikel 226 i EG-fördraget, en formell underrättelse till Sverige angående de svenska punktskatterna på öl och vin. Enligt kommissionens uppfattning överträdde Sverige, genom sitt sätt att beskatta öl lägre än vin, förbudet för medlemsstaterna i artikel 90 att indirekt genom beskattning missgynna varor från andra medlemsstater.

Regeringen hävdade i svar till kommissionen bl.a. att en beskattning som relaterar till alkoholhalten i drycken, med hänsyn tagen till gällande minimiskattekrav, inte kan anses innebära någon överträdelse av artikel 90. I svaret medgavs dock att det sedan ölskattesänkningen den 1 januari 1997 föreligger en viss skillnad mellan beskattningen av öl och vin, även räknat per volymprocent. Av alkoholpolitiska skäl har beskattningen av alkoholdrycker i Sverige under lång tid varit starkt relaterad till alkoholstyrkan i drycken. En alkoholdryck med högre alkoholinnehåll har beskattats mer än en dryck med lägre alkoholinnehåll. När Sverige blev medlem i EU var skatten per volymprocent på öl med en alkoholhalt över 3,5 volymprocent och skatten per volymprocent på vin med en alkoholhalt på 11 volymprocent i det närmaste densamma. Så hade förhållandet varit även innan medlemskapet. Ölskattesänkningen 1997 ändrade denna relation. Regeringen fann att skäl förelåg att återställa den tidigare ordningen. I svaret till kommissionen förklarade sig regeringen därför vara beredd att överväga en sänkning av skatten på vin så att skatten per volymprocent på vin i den mest sålda kategorin överensstämmer med skatten per volymprocent på starköl.

Den 12 juni 2001 beslutade kommissionen att sända ett motiverat yttrande till Sverige i ärendet. Om en tillfredsställande ändring av de svenska skattebestämmelserna inte hade gjorts inom två månader efter mottagandet av det motiverade yttrandet, kunde kommissionen överlämna ärendet till EG-domstolen. För att undvika en domstolsprocess föreslår regeringen ovan nämnda skattesänkningar.

I propositionen anför regeringen att Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument för att Sverige även fortsättningsvis skall kunna ha en kontrollerad och ansvarsfull försäljning av alkohol. En sänkning av skatten på vin kan motverka att andra inköpsmönster permanentas och att en ökad illegal handel med vin etableras, anför det. I en kommande situation då det råder fri införsel av alkoholdrycker kommer det att bli viktigare än någonsin att Systembolagets monopol finns kvar. Vid en samlad alkoholpolitisk bedömning framstår därför enligt regeringen en mindre sänkning av skatten på vin som acceptabel.

Enligt propositionen har Alkoholinspektionen anført att det i förslaget borde redovisas de alkoholpolitiska effekterna av en sänkning av vinskatten samt anges vilka försäljningsprognoser för vin som ligger bakom de ekonomiska beräkningarna. Folkhälsoinstitutet har fått i uppdrag att följa utvecklingen av alkoholkonsumtion och alkoholskador. Enligt regeringen bör institutet inom ramen för sitt uppdrag även beakta eventuella konsekvenser ur ett folkhälsoperspektiv av den föreslagna skatteändringen.

I *budgetpropositionen för år 2002* (prop. 2001/02:1, utg.omr. 9, avsnitt 5.8.8) föreslår regeringen att ytterligare resurser tillförs arbetet mot alkoholens skadeverkningar. Resurserna avsätts inom ramen för arbetet med att förverkliga den befintliga nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20, bet. 2000/01:SoU8, rskr. 2000/01:144). För genomförandet av handlingsplanen har hittills avsatts 450 miljoner kronor under tre år.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att ytterligare 100 miljoner kronor avsätts för stödjande insatser för barn till missbrukare och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer. Av dessa medel utbetalas 50 miljoner kronor för 2001 och 25 miljoner kronor för 2002 respektive 2003. Totalsumman blir därmed 550 miljoner kronor.

I *tilläggsbudgeten för år 2001* (avsnitt 9.3.9) föreslår regeringen att anslaget 14:8 Alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder ökas med 50 miljoner kronor.

Bakgrund och tidigare behandling

Riksdagen godkände våren 2001 regeringens förslag till en *nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador*. Bakgrunden till handlingsplanen var att nivåerna för privat införsel av vin och starköl till Sverige från andra EU-länder hade ökat och beräknades att successivt komma att öka ytterligare fram till år 2004 då samma regler för införsel skall gälla i Sverige som i övriga EU-länder. Handlingsplanen, som skall gälla åren 2001–2005, syftar till att lägga fast grundvalarna för en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsade alkoholskador efter de förändrade förutsättningar som nu föreligger.

Socialutskottet konstaterade (bet. 2000/01:SoU8 s. 16) bl.a. att EU-medlemskapet förändrat det som tidigare utgjorde viktiga delar av alkoholpolitiken och att den anpassning som Sverige måste göra inte är oproblematisk. Möjligheten att använda det s.k. prisinstrumentet för att påverka tillgången på alkohol försvagas. Höjda införselkvoter kommer, om åtgärder inte vidtas, att medföra att gränshandeln med alkohol successivt kommer att öka, liksom troligen också den illegala handeln och försäljningen av alkohol. Enligt utskottet fanns det anledning att hysa oro för att alkoholskadorna kommer att bli fler genom att totalkonsumtionen sannolikt kommer att öka under de närmaste åren. Utskottet ansåg att de negativa effekterna av anpassningen till EU:s regelsystem kraftfullt måste motverkas och ställde sig bakom förslaget till handlingsplan.

Socialutskottet vidhöll att den svenska alkoholpolitikens ambitionsnivå måste vara fortsatt hög. Det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken bör ligga fast, nämligen att politiken även fortsättningsvis skall syfta till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Utskottet delade regeringens bedömning att målet bör nås genom åtgärder mot skadligt dryckesbeteende och genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Utskottet ansåg att insatser för barn och ungdom är särskilt viktiga.

Utskottet konstaterade att möjligheterna att begränsa alkoholens tillgänglighet genom nationella åtgärder har minskat de senaste åren och att en förskjutning måste ske mot såväl lokala som internationella insatser för att minska alkoholskadorna. Handlingsplanen ger kommunerna en viktigare roll vad gäller att utveckla och samordna den lokala alkoholpreventionen. Utskottet såg positivt på att det lokala ansvaret i det alkoholförebyggande arbetet

ökar och förstärks. Utskottet ansåg att förstärkta åtgärder behövs när det gäller särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser, opinionsbildning och information, begränsning av tillgängligheten till och marknadsföringen av alkoholdrycker, kompetensutveckling, uppföljning av konsumtions- och skadeutvecklingen samt alkoholforskning. Utskottet ställde sig även bakom bedömningen att det internationella arbetet på alkoholområdet, främst inom EU och WHO, bör utvecklas och förstärkas. Utskottet framhöll särskilt vikten av Sveriges medverkan i utarbetandet av en ny EU-strategi på alkoholområdet och påpekade att det inom EU nu finns ett större intresse för samarbete för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Sverige har därför möjlighet att med andra medlemsländer utforma en effektiv social och ansvarsfull alkoholkpolitik som gagnar folkhälsan inom unionen, anfördes det.

Sammanfattningsvis godkände utskottet huvudinriktningen för alkoholkpolitiken, nämligen att intensifiera det samordnade lokala arbetet i landets kommuner och att ytterligare förstärka arbetet på europeisk och internationell nivå.

I *betänkande 2000/01:SoU19* rörande vissa ändringar i alkohollagen vidhöll utskottet vad det anförde i betänkandet 2000/01:SoU8 om inriktningen på den svenska alkoholkpolitiken (s. 13). Därutöver pekade utskottet på att regeringen särskilt lyft fram kampen mot den illegala alkoholhanteringen och att åtgärder vidtas bl.a. när det gäller alkoholsmuggling. Vidare framhöll utskottet bl.a. att kommittén för att genomföra alkoholhandlingsplanen ålagts att utföra en omfattande alkoholförebyggande verksamhet.

Motionen

I *motion Sk3 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anförts om avsaknaden av en långsiktig alkoholkpolitisk strategi och målsättning (*yrkande 1*). Enligt motionärerna visar propositionen tydligt att regeringen återigen inte förmår att ta ett helhetsgrepp avseende alkoholkpolitiken. Förslaget är ett i raden av stora alkoholkpolitiska förändringar som har skett inom en relativt kort period och utan någon synbart långsiktig strategi eller målsättning. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om att inte överge WHO-målet om att minska alkoholkkonsumtionen med 25 % (*yrkande 2*). Målet får inte överges bara för att det inte uppnåtts till år 2000, utan arbetet måste enligt motionärerna fortgå. Sverige måste även i framtiden föra en restriktiv alkoholkpolitik för att kunna sänka den totala alkoholkkonsumtionen. Inriktningen bör vara dels att få storkonsumenter att minska sitt drickande, dels att förhindra att nya grupper hamnar i missbruk. Motionärerna anser det även angeläget att begränsa ungdomars umgänge med alkohol. I motionen yrkas även ett tillkännagivande om grunderna som den svenska alkoholkpolitiken bör vila på (*yrkande 3*), nämligen attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol och en aktiv prispolitik. Vidare begärs att regeringen skall ges till känna vad i motionen

anförs om en långsiktig uppföljning av de alkoholpolitiska effekterna av skattesänkningen (*yrkande 4*). Motionärerna instämmer med Alkoholinspektionen om att regeringen i förslaget borde ha redovisat de alkoholpolitiska effekterna liksom vilka försäljningsprognoser för vin som ligger bakom de ekonomiska beräkningarna. Enligt motionärerna är det helt uppenbart att den isolerade effekten av en prissänkning på alkoholdrycker är att konsumtionen ökar. Motionärerna anser att regeringen borde ha beräknat eventuella konsekvenser ur ett folkhälsoperspektiv innan förslaget om skattesänkningen lades fram. Slutligen begär motionärerna ett tillkännagivande om att Sverige i EU-sammanhang i större utsträckning skall framföra folkhälsoargumentet (*yrkande 5*).

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet ställer sig, utifrån sin utgångspunkt, bakom förslagen i propositionen. Såsom anförs i propositionen kan den föreslagna sänkningen av vinskatten hindra att andra inköpsmönster permanentas och att en ökad illegal handel med vin etableras.

Internationaliseringen och det svenska EU-inträdet har ändrat förutsättningarna för att bedriva en traditionell svensk alkoholpolitik. De förebyggande insatserna blir av avgörande betydelse när det gäller att motverka alkoholmissbrukets utbredning.

Utskottet vill återigen framhålla vikten av en fortsatt hög ambitionsnivå inom den svenska alkoholpolitiken. Syftet bör även framöver vara att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar genom åtgärder mot skadligt dryckesbeteende och genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. En viktig del i detta arbete är de åtgärder som redan pågår inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador. Utskottet utgår från att kraftfulla insatser kommer att göras på området, bl.a. särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser samt opinionsbildning och information. Utskottet ser mycket positivt på att ytterligare 100 miljoner kronor föreslås tillföras för åren 2001–2003 för genomförandet av planen. Utskottet återkommer till detta i samband med budgetbehandlingen senare i höst.

Socialutskottet vill slutligen betona att det är angeläget att Statens folkhälsoinstitut, inom ramen för sitt uppdrag att följa utvecklingen av alkoholkonsumtion och alkoholskador, beaktar de eventuella effekter som skattesänkningen får ur ett folkhälsoperspektiv.

Motion Sk3 (kd) får anses vara i allt väsentligt tillgodosedd med vad som anförts och bör därför avstyrkas.

Stockholm den 2 oktober 2001

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp) och Gunnar Goude (mp).

Avvikande mening

Inriktningen av alkoholpolitiken m.m.

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anför:

Enligt vår mening visar förslagen i propositionen tydligt att regeringen återigen inte förmått att ta ett helhetsgrepp avseende alkoholpolitiken. Förslaget är ett i raden av stora alkoholpolitiska förändringar som har skett inom en relativt kort period och utan någon synbart långsiktig strategi eller målsättning. Genom denna ostrukturerade anpassningspolitik på alkoholområdet riskerar regeringen att förlora greppet om den svenska alkoholpolitiken i dess helhet.

Vidare vill vi framhålla att Sverige i större utsträckning måste framföra folkhälsoargumentet i EU-sammanhang. Detta är angeläget för att inte de viktiga alkoholpolitiska grundpelarna skall gå förlorade.

Vad här anförts med anledning av motion Sk3 (kd) yrkandena 1 och 5 bör ges regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Inriktningen av alkoholpolitiken m.m.

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anför:

Vi har länge hävdat att det föreligger nya förutsättningar för alkoholpolitiken till följd av förändringarna i samhället. Inte minst är det nödvändigt att respektera dessa nya förutsättningar i kampen mot den kriminella alkoholhantering som har kunnat växa upp, närd av den gamla alkoholpolitiken med dess höga skatter på alkohol och begränsade tillgänglighet. Enligt vår mening ligger det verkliga hotet mot folkhälsan i att alltfler köper smuggelsprit och hembränt. Den växande svarta marknaden gör att exempelvis ålderskontrollen på Systembolaget och på restaurangerna blir meningslös. De höga alkoholskatterna hindrar inte heller den som köper svartsprit utan ökar bara lönsamheten för alla parter på den svarta marknaden och uppmuntrar därigenom till ytterligare olagliga affärer. Vi anser därför att det finns alkoholpolitiska skäl att ytterligare sänka skatten, som också framhålls i motion 2001/02:Sk1 (m).